



تقدیم

به ساحت مقدس رسول خوبی‌ها و پیام‌آور مهر و دوستی، حضرت محمد مصطفی ﷺ

www.Ketab.ir

تعدد زوجات از دیدگاه قرآن و  
پاسخ به شبهات آن

سکینه شبانی





## تعدد زوجات از دیدگاه قرآن و پاسخ به شبهات آن

سکینه شبانی



انتشارات جامعه الزهراء

انتشارات جامعه الزهراء

ناشر:

نخست

ت چاپ:

زمستان ۱۳۹۶

تاریخ چاپ:

۵۰۰ نسخه

شماره:

شریعت

چاپ:

۱۰ تومان

قیمت:

۹۷۸-۹۶۴-۲۷۲۴-۱-۲

شابک:

جامعه الزهراء

ارتباط با ما:

دفتر انتشارات: ۹۸۲۵۰۲۲۱۱۲۴۴+

کتاب فروش: ۹۸۲۵۰۲۲۱۱۲۴۴+

دورنگار: ۹۸۲۵۰۲۲۱۱۵۱۱۱+

وبگاه: Fshop.jz.ac.ir | راهنامه: Pub.alzahra@gmail.com

سرشناسه:	شبانی، سکینه، ۱۳۶۶-
عنوان و نام پدیدآور:	تعدد زوجات از دیدگاه قرآن و پاسخ به شبهات / سکینه شبانی.
مشخصات نشر:	قم: جامعه الزهراء، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری:	۱۲۰ ص. ۱۴/۵×۱۱/۵، س.م.
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۲۷۲۴-۹۹-۴
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	تعدد زوجات -- جنبه های قرآنی
موضوع:	Polygamy -- Qur'anic teaching
موضوع:	تعدد زوجات -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع:	Polygamy -- Religious aspects -- Islam
رده بندی کنگره:	BP۲۳۰/۱۷/۷ ط ۲ ص ۱۳۹۶
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۴۸۳۱
شماره کتابشناسی ملی:	۵۰۳۲۲۰۹



## سخن ناشر

بشر از آغاز آفرینش با کوله‌بار بی‌پایانی از پرسش‌ها، همواره در پی دانستن بوده و با همه تلاش‌های ستودنی، سرشت عطشناکش هیچگاه سیراب نشده است. علم و دانایی، حقیقت مقدسی است که انحصار در هیچ حدی ندارد. بر نمی‌تابد و از این روست که بانوان با مسئولیت‌های سنگینی که بر دوش داشته‌اند، افزون بر پروراندن اندیشمندی و الامقام، خود نیز درهای بی‌شماری از علوم مختلف را گشوده‌اند.

در این میان، انقلاب خرداد بخش ایران، در پرتو آموزه‌های دین مقدس اسلام و اندیشه‌های تابناک امام راحل علیه السلام و تمام معظم رهبری علیه السلام، افق‌های جدیدی را پیش روی حقیقت‌جویان، می‌آورد. یاند و جامعه الزهراء علیها السلام یکی از بزرگ‌ترین دانشگاه‌های دینی جهان را تجلیگاه استعداد پویای بانوان در عرصه‌های گوناگون معارف ناب اسلامی و شاخه‌ها، از دانش‌های بشری بنیان نهاد.

طلاب و دانش‌آموختگان این نهاد مقدس نیز در اندک زمانی توفیق یافتند دوشادوش دیگر اندیشوران و صاحبان قلم، گلستان علم را با محتوای اندیشه‌هایی نو بیارایند و تحسین دیگران را برانگیزند.

انتشارات جامعه الزهراء علیها السلام در راستای نشر آثار ارزشمند و تأثیرگذار بر آن است تا آفریده‌های گران‌سنگ اندیشمندان فرهیخته را در قالبی نیکو، پسان چراغی فروزان در عصر تاریک جاهلیت مهاجم غرب، به نسل نو پیشکش کند؛ بدان امید که مشعل تعالی، پرفروغ‌تر و قلب نازنین امام عصر علیه السلام شادمان گردد.

نوشتار پیش‌رو اثری ماندگار از سرکار خانم سکینه شبانی است که ناشر از خداوند مهر برای نگارنده گرمی و همه سرورانی که در آماده‌سازی و نشر این اثر همیار بوده‌اند، پاداشی درخور آرزومی‌کند و پیشنهادهای و نقدهای سازنده ابان معرفت را با آغوشی باز پذیراست.

انتشارات جامعه الزهراء ع

زمستان ۱۳۹۶

www.Ketab.ir



## فهرست

۳۶.....	ادلهٔ اشتراط رعایت محدودیت	۱۱.....	پیش‌گفتار
۳۶.....	الف) دلیل قرآنی	<b>فصل اول</b>	
۳۷.....	نکات آیه	۱۵.....	مفهوم‌شناسی
۳۹.....	ب) روایات	۱۵.....	ازدواج
۳۹.....	پ) ضرورت دین	۱۵.....	تعدد زوجات
۳۹.....	دیدگاه عدم اشتراط محدودیت	<b>فصل دوم</b>	
۳۹.....	ادلهٔ عدم اشتراط محدودیت و	۱۹.....	ادلهٔ جواز تعدد زوجات
۳۹.....	بررسی آن‌ها	۱۹.....	معنای جواز تعدد زوجات
۳۹.....	الف) قرآن	۲۰.....	دلایل قرآنی
۴۲.....	ب) خبر	۱. آیهٔ ۳ سوره نساء.....	
۴۳.....	ج) روایات	۲۰.....	الف) شأن نزول آیه
۴۴.....	مفهوم عدالت	۲۳.....	ب) مدلول آیه
۴۵.....	انواع عدالت	۲۵.....	پ) نکات آیه
۴۵.....	مراد از عدالت در تعدد زوجات	۲۶.....	۲. آیهٔ ۱۲۹ سوره نساء.....
۴۵.....	ادلهٔ وجوب رعایت عدالت در تعدد	۲۶.....	مدلول آیه
۴۷.....	زوجات	۳۰.....	۳. آیات دارای عناوین «نساء»، «ازواج»
۴۷.....	الف) دلیل قرآنی	۲۸.....	و مانند آن
۴۷.....	ب) روایات	۳۰.....	دلایل روایی
۴۷.....	پ) سیره	۳۳.....	اجماع
۵۱.....	۲. امکانات مالی	۳۳.....	سیرهٔ متشرعه
۵۱.....	الف) آیات	<b>فصل سوم</b>	
۵۲.....	ب) روایات	۳۵.....	شرائط تعدد زوجات در قرآن
۵۳.....	۴. امکانات غریزی	۳۶.....	۱. رعایت محدودیت (تعیین حداکثر)

### فصل چهارم

- پ) دلالت تجربه تاریخی بر عدم تأثیر  
 تعدد زوجات بر عواطف زنان ... ۶۷
۴. مخالفت آیات با تعدد زوجات دائمی با  
 قانون طبیعت ..... ۶۸
- بررسی ..... ۶۸
- الف) تعدد زوجات یک ضرورت  
 اجتماعی ..... ۶۸
- ب) عدم وجوب تعدد زوجات  
 دائمی ..... ۷۱
- پ) وجوب شرایطی خاص برای تعدد  
 زوجات دائمی ..... ۷۲
۵. تبعیض میان حقوق مرد و زن ..... ۷۳
- بررسی ..... ۷۳
- الف) عدم امتیاز چندشوهری ..... ۷۴
- ب) عدم دلالت وجود چندشوهری در  
 برخی شائیل بر مطلوبیت آن ..... ۷۵
۶. تأثیر جواز تعدد زوجات بر منزل یافتن مقام  
 زنان ..... ۷۶
- بررسی ..... ۷۶
- الف) احیای حقوق زن در اسلام ..... ۷۶
- ب) تقوی معیار ارزش انسانها ..... ۷۷
۷. آثار سوء تعدد زوجات در خازر جامعه  
 اجتماع ..... ۷۷
- الف) آثار سوء تعدد زوجات دائمی در  
 خانواده ..... ۷۷
- ب) آثار سوء تعدد زوجات دائمی در  
 اجتماع ..... ۷۸

- بررسی شبهات جواز تعدد زوجات دائمی ... ۵۷
۱. مخالفت آیات با تعدد زوجات ..... ۵۷
- بررسی ..... ۵۸
- الف) تفاوت معنایی عدالت در دو  
 آیه ..... ۵۸
- ب) سرود شرعان ..... ۵۹
- ب) ضرورت تعدد ..... ۵۹
- ت) آیات ..... ۵۹
۲. تأثیر جواز تعدد زوجات دائمی بر تشویق  
 مردان به شهوت رانی ..... ۶۱
- بررسی ..... ۶۱
- الف) تنافی شرایط اخلاق در تعدد  
 زوجات با تشویق به شهوت رانی ..... ۶۱
- ب) تأثیر مثبت تعدد زوجات در  
 جلوگیری از فحشا و فجور ..... ۶۳
- پ) ضرورت تعدد زوجات با عطف  
 نظر به کمتر بودن شهوت جنسی در  
 زنان ..... ۶۴
۳. آثار سوء تعدد زوجات دائمی بر عواطف  
 زنان ..... ۶۵
- بررسی ..... ۶۵
- الف) عدم تأثیر و عدم تنافی تعدد  
 زوجات با عواطف صحیح و بجای  
 زنان ..... ۶۵
- ب) هماهنگ بودن طبع سالم زن با  
 تعدد زوجات ..... ۶۶

زینب بنت جحش ..... ۹۵

زید بن حارثه و ازدواج او با زینب ... ۹۵

اهداف ازدواج «زیده» با «زینب» ... ۹۶

ازدواج پیامبر ﷺ با «زینب» ..... ۹۸

### فصل ششم

بررسی شبهات تعدد زوجات رسول خدا ﷺ ..... ۱۰۱

۱. تعدد همسران پیامبر ﷺ در اثر شهوت ... ۱۰۲

بررسی ..... ۱۰۳

الف) فلسفه تعدد همسران پیامبر ... ۱۰۳

ب) ازدواج با زنان بیوه و سالخورده ... ۱۰۴

پ) مخیر کردن زنان خویش بین زهد

و زندگی با ایشان، و دنیا طلبی و

الاق ..... ۱۰۵

ت) توجه به زنان در جهت احیای

حقوق ایشان ..... ۱۰۷

۲. تجاوز حَسْرَتِ ﷺ از قانون چهار زنی ... ۱۰۹

بررسی ..... ۱۰۹

۳. تعدد همسران پیامبر ﷺ به انگیزه سردار

شدن ..... ۱۱۰

بررسی ..... ۱۱۱

نتیجه گیری ..... ۱۱۳

کتابنامه ..... ۱۱۵

بررسی ..... ۷۹

### فصل پنجم

فلسفه تعدد زوجات رسول خدا ﷺ ..... ۸۱

۱. کسب نیرو و همراهی اقوام دیگر با

ایشان ..... ۸۲

زنان مشمول این فلسفه ..... ۸۲

الف) زینب بنت ابی اریث بن ضرار ... ۸۳

ب) میمون بنت حارث ..... ۸۴

پ) صفیه بنت ابی ایوب ..... ۸۶

۲. ایمن شدن از دشمنان ..... ۸۷

زنان مشمول این فلسفه ..... ۸۷

الف) عایشه بنت ابوبکر ..... ۸۷

ب) حفصه بنت عمر ..... ۸۸

پ) أم حبیبه بنت اوسفیان ..... ۸۹

۳. تأمین معاش و مخارج زنان بی سرپرست ... ۹۱

زنان مشمول این فلسفه ..... ۹۲

الف) سوده بنت زمعه ..... ۹۲

ب) زینب بنت خزیمه ..... ۹۳

پ) أم سلمه بنت حدیفة ..... ۹۳

۴. مبارزه با برخی از سنت های غلط

جاهلی ..... ۹۴

زن مشمول این فلسفه ..... ۹۵



## پیش‌گفتار

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً. <sup>۱</sup>  
حمد و سپاس به خصوص خداوندی که موجودات عالم را آفرید و برای هر کدام زوجی قرار داد تا در کنار هم آرام بگیرند و کامل شود.

ازدواج، یکی از سنت‌های بزرگ الهی، از آغاز خلقت وجود داشته، و فطری و غریزی است و در همهٔ زمان‌ها در میان همهٔ قبائل و ادیان، با آداب و رسوم خاصی برپا بوده است. در اسلام نیز توجه ویژه‌ای به این امر شده، و آیات و روایات متعددی دربارهٔ آن بیان شده است.

از زوایای مختلفی می‌توان این موضوع مهم را بررسی کرد. یکی از پرچالش‌ترین مباحث مربوط به آن، مسئلهٔ تعدد زوجات است. طبق شریعت اسلام، یک مرد می‌تواند چهار زن آزاده را به عقد نکاح درآورد که از آن به تعدد زوجات دائمی تعبیر می‌شود. انسان از روزگاران قدیم در بیشتر امت‌ها همچون مصر، هند، فارس و بلکه روم و یونان، تعدد زوجات را به رسمیت خود دانسته، و حتی در بعضی امت‌ها به عدد معینی منتهی نمی‌شده است.<sup>۲</sup>  
تعدد زوجات در تورات نیز ذکر شده، و در میان قوم یهود تا زمان اسیر شدن آن‌ها شیوع داشته است. در مسیحیت هم گروهی، تعدد زوجات را مجاز می‌دانستند؛ هرچند گروهی دیگر، تزویج بیش از یکی را جایز نمی‌دانستند. به هر حال، اعتقاد به تعدد زوجات در کلیسای مسیحی چندان امتداد نیافت.

۲. طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۴، ص ۱۸۳.

در عهد جاهلیت، تزویج زنان محدود نبود و هر مردی به قدر وسعت مالی خود، هر چند زن که می‌خواست می‌گرفت و درباره آن‌ها هرگونه می‌خواست رفتار می‌کرد و حدود و قیودی در کار نبود.<sup>۱</sup>

بنابراین، تعدد زوجات از پیشنهادها و ابتکارات اسلام نیست، بلکه اسلام آن را در چارچوب ضرورت‌های زندگی انسانی محدود کرده، و برای آن قیود و شرایطی تعیین کرده است؛<sup>۲</sup> درحالی‌که اسلام ستیزان و برخی روشنفکران غربی از دیدن این موضوع را دستاویزی برای نبرد با اسلام قرار داده، و با نقد آن و ایجاد شبهات، این امر مقدّس که از سوی خداوند متعال تشریح شده را نزد زنان و دختران مسلمان قبیح و مذموم جلوه داده‌اند.

بنابراین بر هر زن و مرد مسلمان لازم است با جنبه‌های مختلف این مسئله، اعم از علت تشریح و شرایطی که برای آن قرار داده، آشنا شوند تا غبار شبهات بر قلب انبی‌شان نشیند.

در این راستا، شماری از اندیشمندان اسلام و پژوهشگران، جهت تبیین و پاسخ‌گویی به شبهات در این باره، در برخی آثباتان، ضمن بیان مقام و شخصیت زن، به موضوع تعدد زوجات پرداخته‌اند. در اینجا برخی از آن‌ها را برمی‌شماریم:

۱. نظام حقوق زن در اسلام، اثر استاد شهید مطهری. ایشان در این کتاب به بیان مسائلی چون ازدواج موقت، زن و استقلال اجتماعی، اسلام و تعدد زوجات، تعدد زوجات و... پرداخته‌اند.

۲. تعدد زوجات و مقام زن در اسلام، اثر استاد بزرگوار علامه طباطبایی. ایشان پس از بیان مباحثی درباره مقام زن و موقعیت او در اسلام، در یک فصل

۱. بلاغی، عبدالحجت، حجة التفاسیر و بلاغ الإکسیر، ج ۲، ص ۱۰.

۲. مکارم شیرازی و دیگران، تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۲۵۷.

به تبیین مسئله تعدّد زوجات و علت حلیت چهارزن پرداخته، و شبهات ناظر به تجویز تعدّد زوجات و همسران متعدّد رسول خدا ﷺ را پاسخ داده‌اند.

۳. مقاله «مبانی فقهی و حقوقی نظام تعدّد زوجات در خانواده»، اثر فریبا جعیلی. ایشان پس از بیان پیشینه تعدّد زوجات در پیش و پس از اسلام، به بررسی علل رویگردانی جوامع امروزی از نظام چندهمسری پرداخته و به اشکالات آن برآز اسخ می‌دهد و در پایان، این مسئله را از نظر قانون مدنی تبیین می‌کند.

۴. مقاله «فلسفه حکم تعدّد زوجات»، اثر مسعود امامی. ایشان پس از بیان پیشینه تعدّد زوجات، به دفاع عقلانی از این حکم در برابر اعتراضات عصر حاضر می‌پردازد.

۵. پایان‌نامه «چندهمسری از نظر اسلام» اثر احمد جعفری. این پایان‌نامه در سه فصل، به مقام زن در اسلام، ازدواج و تشکیل خانواده، چندشوهری و موضوع تعدّد زوجات در اسلام پرداخته است.

۶. پایان‌نامه «همسرگزینی در ایران امروز»، اثر منوچهر شریفی. این پایان‌نامه در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران نگاشته است. نگارنده پس از بیان مسائل مربوط به ازدواج، با رویکردی جامعه‌شناختی و استناد به شرایط اسلام، به قضاوت درباره موضوع تعدّد زوجات پرداخته است. وی در این رساله تعدّد زوجات و چندهمسری در غرب، و دلایل مخالفت قانون‌گذاران غربی آن را نیز بیان کرده است.

در بیشتر آثاری که درباره مسئله تعدّد زوجات، برای عموم نگاشته شده، کمتر به ادله جواز آن، بلکه بیشتر به بیان فلسفه تعدّد زوجات و بررسی شبهات پرداخته شده است؛ از این رو در این نوشتار، با رویکرد کاربردی و با روش

تحلیلی - توصیفی و کتابخانه‌ای، کوشیده‌ایم به تبیین عالمانه و محققانه موضوع «تعدّد زوجات دائمی»، ادله جواز و شرایط آن، با استناد به آیات و روایات معصومان علیهم‌السلام، و پاسخ به شبهات متعددی که اسلام‌ستیزان بر اصل جواز تعدّد زوجات دائمی و تعدّد زوجات حضرت رسول صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم مطرح کرده‌اند، پردازیم و به فرهنگ‌سازی سنت تعدّد زوجات، در راستای حل مشکلات آن رجاء یاری‌مانیم.

دانشیار است. توجه به اینکه این نوشتار، به موضوع «تعدّد زوجات دائمی» پرداخته، با «اردو پبلیشر» در راستای بررسی «تعدّد زوجات غیردائمی (متعّه)» و شبهات مربوط به آن، انجام شود؛ به خصوص اینکه در مسئله عقد موقت، هیچ‌گونه محدودیتی نیز وجود ندارد.

در پایان از همه بزرگوارانی که در نگارش این نوشتار، یاری رسان بوده‌اند، به ویژه حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین آقای حسن صادقی که بارانمایی‌های دقیق و موشکافانه خود، کاستی‌های این اثر را زدند و به غنای آن افزودند، کمال قدردانی را دارم.

«والسلام علی من اتبع الهدی»

سکینه شبانی - زمستان ۱۳۹۶